

MİLLİ MÜCADELE'DE KAZIM KARABEKİR PAŞA

Mukaddes ARSLAN*

Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra, yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulması aşamalarında ve gerekse Milli Mücadele yıllarında Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve yakın silah arkadaşlarının büyük emekleri, çabaları ve fedakârlıkları sayesinde önemli adımlar atılmıştır. Kazım Karabekir Paşa da bu çalışmaların tam ortasında yer almıştır.

Kazım Karabekir Paşa gerek yetiştiği ortam, gerek görmüş olduğu tahsil hayatı ve gerekse devlet adamlığı yönleri ile Milli Mücadele tarihimizde ve Türk siyasi hayatında önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda kişilik ve karakter özellikleri ile dikkatimizi çekmektedir. Bu bağlamda Kazım Karabekir'in hayatını kısa, özlü ve bilimsel olarak ele alan biyografik bir eser, Cemalettin Taşkiran tarafından yayına hazırlanmış ve Atatürk Araştırma Merkezi tarafından basılmıştır. Eserin künyesi şu şekildedir: Cemalettin Taşkiran, *Milli Mücadele'de Kazım Karabekir Paşa*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2008, XII+166 s.

Eser şu kısımlardan oluşmaktadır: Önsöz (s.V); İkinci Baskıya Önsöz (s.IX); Kısaltmalar (s.XI); Giriş (s.1); Birinci Bölüm: Kazım Karabekir Paşanın Ailesi ve Çocukluğu, A. Ailesi (s.5), B. Öğrenimi (s.7), C. Birinci Dünya Savaşına Kadar Askeri Faaliyetleri (s.9); İkinci Bölüm: Kazım Karabekir Paşanın Birinci Dünya Savaşı Sırasındaki Faaliyetleri, A. Savaş Öncesi Faaliyetleri (s.19), B. Karabekir Çanakale ve Irak'ta (s.24), C. Erzincan ve Erzurum'un Kurtarılması (s.27), D. Kars ve Gümrü'nün Kurtarılması (s.34), E. Karabekir Paşanın İstanbul'a Dönmesi (s.37); Üçüncü Bölüm: Milli Mücadele Sırasında Kazım Karabekir Paşanın Faaliyetleri, A. İstanbul ve Tekirdağ'daki Faaliyetleri (s.41.), B. Trabzon'daki Faaliyetleri (s.47), C. Erzurum'daki Faaliyetleri (s. 49), D. Sivas Kongresi Çalış-

* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı Uzmanı, Ankara / Türkiye, mukaddesarlan11@gmail.com

maları (s.72), E. TBMM'nin Açılışı (s.75); Dördüncü Bölüm: Doğu Cephesindeki Faaliyetleri, A. Ermenistan Harekâtı (s.82), B. Gümrü Andlaşması (s.101), C. Kars Konferansı ve Anlaşması (s.115), D. Karabekir Paşa'nın Bildiği Yabancı Diller (s.124); Beşinci Bölüm: Milli Mücadele Sonrasında Kazım Karabekir Paşa, A. Karabekir Paşa'nın Ordudan Ayrılması (s.128), B. Karabekir Paşanın Siyasi Hayatı (s.131); Sonuç (s.137); Bibliyografya (s.141); Ekler (s.149); Dizin (s.163).

Birinci bölümde Karabekir Paşa'nın ailesi ve 1.Dünya Savaşı'na kadar olan hayatı; İkinci bölümde, 1.Dünya Savaşı sırasındaki askeri faaliyetleri, Üçüncü ve dördüncü bölümlerde Kazım Karabekir Paşa'nın Milli Mücadele ve Doğu cephesindeki faaliyetleri, Beşinci ve son bölümde ise, Milli Mücadele sonrasında Kazım Karabekir Paşa'nın ordudan ayrılması ve son yılları özetlenmiştir.

Yazar Cemalettin Taşkiran, eserinin ilk yazdığı önsözüne şu cümlelerle başlamaktadır. “Bugün üzerinde yaşadığımız, serbestçe hayatımızı devam ettirdiğimiz, korkusuzca dinî ve millî görevlerimizi yerine getirebildiğimiz bu topraklara “vatan” diyor ve bayrağımızın altında dünya milletleri arasında şerefli bir yerde bulunuyor ve Türk milletinin kültürel özelliklerini geliştirerek sonsuza kadar yaşatmaya çalışıyorsak; şüphesiz ki bunu parçalanarak dağılan bir imparatorluktan millî bir Türk devletine geçişi sağlayan Mustafa Kemal Atatürk ve onun mücadelesine arkadaşlarına borçluyuz. Mustafa Kemal Atatürk'ün bu arkadaşlarından biri de Kazım Karabekir Paşa'dır” (s.V).

Kazım Karabekir Paşa, büyük bir asker ve komutan olarak kendisine verilen bütün görevleri başarıyla yerine getirmiştir. Son dönem Osmanlı Paşaları içerisinde seçkin bir yere sahiptir. Arnavutluk Ayaklanması, Balkan Harbi, 1.Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşında önemli görevler üstlenmiştir. Mondros Mütarekesi neticesinde elde kalan kuvvetleri Erzurum'da toplayarak Türk milletinin kurtuluşuna tesirli olmuştur. Aynı zamanda ilk askeri ve siyasi zaferin sahibi olmuştur (s.VI). Milli Mücadele sırasında Mustafa Kemal Paşa ve Kazım Karabekir Paşa arasında görüş farklılıkları yaşanmış olsa dahi, Mustafa Kemal Paşanın, 22 Ocak 1921'de TBMM gizli oturumunda Kazım Karabekir Paşa hakkında söylediği şu sözleri, eserden okuyoruz: “Karabekir Paşa; gayet zeki, üstün ahlaklı, namuslu, fevkalade iyi huylu, namuskâr, gayet ketum bir zattır... Tarihe geçecek onun yaptığı şeyler” (s.VII).

Yazar, eserinin 2.baskı önsözünde ise, yeni devletimizin kuruluş esaslarının ve kuruluş felsefesinin genç nesillere aktarılmasının önemi üzerinde durmakta

ve bir mucize olarak gerçekleştirilen Kurtuluş Savaşı'mızın önemli isimlerinden Mustafa Kemal Atatürk, Kazım Karabekir Paşa, İsmet İnönü, Ali Fuat Cebesoy ve diğerlerini tanımanın en öncelikli işimiz olduğu üzerine vurgu yapmaktadır (s.IX-X).

Eserin giriş kısmında, Kazım Karabekir Paşa'nın komutanlık, askerlik özelliklerinin yanı sıra Türk ahlak ve karakterinin seçkin simalarından birisi olduğu belirtilmekte, cesareti, bilgisi, öngörüsü, kararlılığı, inisiyatif alması, doğruluk, dürüstlük, ciddiyet ve eğitimci yanı ile vatansever ve milliyetçi oluşu gibi genelde kişilik özelliklerine vurgu yapılmaktadır. Kazım Karabekir Paşa, subaylık yıllarında Manastır'da, Arnavutluk'ta isyan hareketlerinin bastırılmasında, Balkan Savaşları'nda Edirne'nin Bulgarlara karşı savunulmasında, 1.Dünya Savaşı'nda çeşitli cephelerde komuta kademesinde yer almış, Milli Mücadele'de Doğu Cephesi Komutanı olarak görev yapmıştır. Yazara göre, en kritik şartlarda dahi milli dava ve Mustafa Kemal Paşa'ya olan bağlılığı, Milli Mücadele'nin başarısı açısından çok önemlidir. Mustafa Kemal Paşa'nın askerlikten istifa ettiği günlerde, Erzurum'da Kolordu Komutanı olan Karabekir Paşa, İstanbul Hükümeti'nin Mustafa Kemal Paşa'nın tutuklanması emrini yerine getirmemiş ve ordusu ile O'nun emrinde olduğunu bildirmiştir. Bu tarihi vaka, yazara göre Milli Mücadele tarihimizin dönüm noktalarındandır. Yine Karabekir Paşa, TBMM Hükümetinin ilk askeri ve ilk siyasi zaferinin de sahibi olmuştur (s.1-2). Eserin giriş kısmında ayrıca Kazım Karabekir Paşa'nın eğitimci yanı üzerinde durulmakta ve Milli Mücadele'de öksüz ve yetim kalan çocuklar için bulunduğu bölgede açtığı yatılı okullardan bahsedilmektedir. Kazım Karabekir Paşa bu okulların eğitim programlarını yazmış, öğretmenlik de yapmıştır. Sanatçı kişiliği vardır. Resim yapmış, şiir yazmış, keman ve piyano çalmış, besteler yapmış, sözleri kendine ait marşlar bestelemiş, günlük notlar tutmuş, askeri ve siyasi konularda kitapları yayımlanmıştır. Fransızca, Bulgarca, Rusça, Almanca olmak üzere dört yabancı dil bilmektedir (s.3-4).

"Kazım Karabekir Paşa'nın Ailesi ve Çocukluğu" konulu birinci bölümde, Kazım Karabekir Paşa yakinen tanıtılmaktadır. Bu bölümde Paşanın çocukluk, eğitim ve askerlik hayatı ele alınmaktadır. Kazım Karabekir Paşa, İstanbul 1882 doğumludur. Aslı Karaman ili, Kazım Karabekir ilçesine dayanmaktadır. İstanbul'da Fatih Askeri Rüştiyesi, Kuleli Askeri İdadisi ve Harp Okulunda okudu. 1902'de 318-1 sicil numarası ile Harbiye'yi birincilikle bitirdi. Daha sonra Erkan-ı Harbiye Mektebi'nden mezun oldu. Ailesinin oturduğu Zeyrek semtinden dolayı tahsil hayatı boyunca Kazım Zeyrek diye anıldı (s.5-8). Yine bu bö-

lümde, Kazım Karabekir Paşa'nın 1.Dünya Savaşı'na kadar askeri faaliyetlerine yer verilmiştir. Manastır'da Rum ve Bulgar çetelerine karşı mücadelesi, 31 Mart olayında Harekât Ordusu Mürettep 2.Fırka Kurmay Başkanı olarak görev yapması, 1910'da Arnavutluk isyanının bastırılmasındaki görevi, 1912'de Trakya hudut komiserliğine atanması, 1912'de Balkan Savaşları'nda Edirne'de 10. Tümen Kurmay Başkanı olarak Ordu Komutanı Şükrü Paşa ile birlikte şehrin müdafaasında görev alması gibi konular incelenmiştir (s.9-12). Kazım Karabekir, 1.Dünya Savaşı öncesinde 1914'de Avrupa'ya gönderilmiş ve bu görevi Viyana, Münih, Hamburg, Paris, İsviçre'yi kapsamıştır (s.16-17).

İkinci bölümde “Kazım Karabekir Paşa'nın 1.Dünya Savaşı Sırasındaki Faaliyetleri” başlığı altında; Paşanın 1914'de Paris'ten İstanbul'a gelmesi ve İstihbarat Şube Müdürlüğü görevine başlaması konularına açıklık getiriliyor. Kazım Karabekir Paşa, Genelkurmay 2.Şube ve Harekât Dairesi Başkanlığı'na getirilmiş, 1915'de 1.Kuvve-i Seferiyye Komutanı olarak İran harekâtına görevlendirilmiştir. Çanakkale ve Irak bölgelerinde hizmet vermiş, 1915'de 6.Ordu Kurmay Başkanlığına atanmış ve 14 Aralık 1915'de Miralay (Albay), sonra 18.Kolordu Komutanı olmuş, 1917'de ise Kafkas Cephesi 2.Kolordu Komutanlığı'na atanmıştır. Daha sonra 1.Kafkas Kolordusu Komutanlığı'na atanmış ve 13 Şubat 1918'de Erzincan'ın kurtuluşunu sağlamıştır (s.29). Bu tarihlerde Dersim (Tunceli) bölgesi isyan nedenleri için: “Ben bu sebepleri ikiye ayırıyorum. Biri siyasi, diğer midevidir. Birincisi memleketimizde asayiş olmadığını göstermek, menfaatleri icabı olan iç ve dış entrikacıların marifetidir, ikincisi de halkın yoksulluk dolayısıyla şekavetle geçinmenin kolayını bulmuş ve buna alışmış olmasıdır. Birinci sebebi ortadan kaldırmak için Dersimlilerin halis Türk olduklarını ve esasen Kürtlerin de eski Anadolu Türklerinden başka bir şey olmadıklarını her vasıta ile işlemek, 2. sebebi ortadan kaldırmak için yani açlık belası için halka iş bulmalı ve işe alıştırmalıdır” demiştir (s.30-31). Bu arada Kazım Karabekir Paşa, Enver Paşa'dan aldığı şifreli telgrafta, Kafkasya'daki Müslümanların kurtarılması ile ilgili talebine: “Herşeyden evvel kendi yurdumuzu derhal kurtarmamız lazımdı. Benim yapacağım biricik iş bir an evvel Erzurum'u kurtarıp hududumuza katmaktır” şeklinde cevap vermiştir (s.32). 12 Mart'ta Erzurum, sonra Kars ve Gümrü'nün kurtarılması, 25 Nisan 1918'de Kars kalesine Türk bayrağı çekilmesi ve Kars kalesinin alınması sonrası, Kazım Karabekir Paşa karargâhını Nahcivan'a nakleder. Burada İstanbul'a çağrıldığını öğrenir. 31 Ekim 1918'de ise Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı haberi kendisine ulaşır. 28 Kasım 1918'de Karadeniz'den İstanbul'a gelir (s.37-39).

Üçüncü Bölüm, “Kazım Karabekir Paşa'nın Milli Mücadele Sırasındaki Faaliyetleri” başlığı altında, Paşanın İstanbul ve Tekirdağ'daki faaliyetleri ile başlamaktadır. İstanbul'a gelen Karabekir, burada işgal güçlerinin bayraklarını görünce büyük acı duyar ve “Tek dağ başı mezar oluncaya kadar uğraşmalı” der (s.41). Tekirdağ'da 14. Kolordu Komutanlığı'na ve daha sonra 1919'da tekrar Doğuya, 15.Kolordu Komutanlığı'na atanır. İstanbul'da veda ziyaretlerinde bulunur ve Şişli semtindeki evinde Mustafa Kemal Paşa ile görüşür ve ona: “Paşam ben yarın Erzurum'a gidiyorum. İstanbul'da bir şey yapmak imkânsızdır. Anadolu'ya ordunun başına geliniz. Hem de şarka. Milletın kurtuluş anahtarı şarktaadır” der (s.45). Bu bölümde ayrıca, Kazım Karabekir'in Trabzon ve Erzurum'daki faaliyetlerinden bahsedilmektedir. Karabekir Paşa, 3 Mayıs 1919'da Erzurum'a gelmiş, burada büyük coşku ile karşılanmıştır. Mustafa Kemal Paşa ve heyetini 3 Temmuz 1919'da Ilıca'da karşılamıştır. Mustafa Kemal Paşa 8 Temmuz'da Ordu Müfettişliğinden azledildi. Mustafa Kemal Paşa, 8-9 Temmuz gecesi ise İstanbul Hükümeti'ne askerlikten istifa ettiğini telgrafla bildirmiştir. Yazara göre bu an, Milli Mücadele'nin seyrinin değişeceği çok farklı yollara kayabileceği bir andır. Karabekir diyor ki: “Kemal Paşa çok üzgündü. Ben kendisine hürmet ve samimiyette kusur etmeyeceğimi, pek samimi ve ciddi bildirdim. Hazır ol vaziyetinde selamla: Bundan sonra dahi ne emirleriniz varsa ifayı bir şeref bilirim dedim” (s. 61-62). Bu arada 3.Ordu Kurmay Başkanı Kazım Dirik, Mustafa Kemal'in yanına gelerek, elindeki evrakı kime devre-deceğini sorar. Çünkü Mustafa Kemal askerlikten ayrılmıştır. Mustafa Kemal buna üzülür ve daha sonra Rauf Bey'e derki: “Rauf, devlet makam ve mevkiinin kıymetini gördün mü?” (s.63). Bu anda Kazım Karabekir Paşa maiyetiyle salona girer. Mustafa Kemal Paşa, Kazım Karabekir Paşa'nın kendisini tutuklamak için geldiğini sanır.Ancak Karabekir Paşa, hazır ol vaziyetine geçer, selam verir ve “Paşam ben ve kolordum emrinizdeyim” der. Mustafa Kemal Paşa'nın gözleri yaşarır, ayağa kalkar, Kazım Karabekir'in boynuna sarılır ve “Sağol Kazım” der (s.63). Kazım Karabekir Paşa, milli gücü zayıflatan olaylarla da uğraşmıştır. Mutki Aşiret Reisi Hacı Musa Bey Bitlis yöresinde etkin nüfuzunu kullanmak istemiş ve Bitlis'i basmıştır. Başta Vali olmak üzere bütün devlet memurlarını kovmuş, kendi adamlarını getirmiştir. Karabekir Paşa bu olayı duyar ve Musa Bey'e telgraf çeker: “Bitlis'te Aşiret Reisi Hacı Musa'ya, Bir tümen askerimle sana misafir gelmek istiyorum. Bitlis'te daha kaç gün kalacağımızın bildirilmesi. İmza: Kazım Karabekir.” Hacı Musa Bey bu telgrafi alır almaz derhal Bitlis'i boşaltmış ve Mutki dağlarına çekilmiştir (s.70). Bölüm sonunda ise Karabekir'in

Sivas Kongresi çalışmalarına ve 1.TBMM'nin açılışına verdiği desteklerden ve fikirlerinden bahsedilmektedir (s.75-80).

“Kazım Karabekir Paşa'nın Doğu Cephesindeki Faaliyetleri”, dördüncü bölüm konusudur. Bu bölümde, Şark Cephesi Komutanı olarak Karabekir Paşa'nın faaliyetleri, Ermenilere karşı Doğu illerimizde yapılan mücadeleler, Erzurum, Erzincan, Kars ve Gümrü'nün kurtarılması ve 3 Aralık 1920'de Gümrü Antlaşması'nın imzalanması önemli olaylar olarak sıralanmaktadır (s.81-82). Ermenistan harekâtı, Kars Konferansı ve Anlaşması, Moskova Anlaşması gibi olaylarla, Karabekir Paşa'nın Doğudaki başarılı çalışmalarına bu bölümde yer verilmektedir. Kazım Karabekir Paşa'nın faaliyetleri neticesinde Nahcivan bölgesi kurulmuş, Doğu cephesi sınırları güvenceye alınmış, Kağızman ve Sarıkamış'taki 11. Tümen Batıya kaydırılmış ve 5.Tümen adı ile Büyük Taarruza katılmıştır (s.115-124).

“Milli Mücadele Sonrasında Kazım Karabekir Paşa” başlıklı beşinci bölümde, Karabekir'in ordudan ayrılması ve siyasi hayatı konularına yer verilmiştir. Kazım Karabekir, Büyük Taarruz sonrası Ankara'ya gelir. Edirne milletvekilidir. 17 Şubat 1923'te İzmir İktisat Kongresi Başkanı'dır. 2.TBMM'nde ise İstanbul milletvekilidir. Şark Cephesi Komutanlığı kaldırılır ve 1.Ordu Müfettişliği görevine getirilir. Bu son askeri görevidir. Milletvekili olanların ordu komutanlık görevleri sona erdirilir ve bu iki görevden birisini tercih etmeleri istenir. Kazım Karabekir, Milli Savunma Bakanlığı'na istifa dilekçesini yazar. Askeri hayatı fiilen biter. 2.Dönem meclis sonrası, milletvekilliği de biter. 5 Aralık 1927'de 45 yaşındayken ordudan emekli edilir (s.128-131). 17 Kasım 1924'de Kazım Karabekir başkanlığında Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy, Refet Bele, Cafer Tayyar Eğilmez'in katılımlarıyla Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kuruldu. 5 Haziran 1925'te ise Bakanlar Kurulu kararı ile kapatıldı. 22 Haziran 1926'da Mustafa Kemal Atatürk'e suikast hazırlığı ortaya çıkarıldı. Kazım Karabekir de, bu suikast ile ilgili olarak Ankara'da tutuklandı. İzmir'de kurulan İstiklal Mahkemeleri'nde sorgulandı ve 1 ay sonra serbest bırakıldı. İstanbul'a geldi ve Erenköy'de ki evinde inziva hayatına çekildi. Gözetim altında tutulması istenen 84 kişilik listenin başında idi. Maddi sıkıntılar yaşadı. Bahçesinde yetiştirdiği sebzeleri satarak geçinmek zorunda kaldı. Tarihçi Cemal Kutay'a: “Bunları gelecek nesillerin, hatta çocuklarımla bilmesini istemem. Devletimin vefasızlığı içinde, benim mağdur olmuş olmamın elemi, sadece şahsımın değil, yaşadığımız devrindir... Ama ben sütçülük ve sebzeçilik yapmasaydım çekmiş olduğum sıkıntının daha aşağı seviyesine düşerdim” demiştir (s.132-134). Mustafa Kemal

Paşa, sonraki tarihlerde kırgın olduğu silah arkadaşları ile görüşmek istemiştir. 1936'da İstanbul Dolmabahçe Sarayı'nda yapılacak olan tarih ve dil kongresine "Karabekir Paşa maarif, tarih ve dil konularıyla çok uğraşmış bir arkadaşımızdır. Onu da davet edelim, kongreden sonra kendisiyle hususi olarak görüşmek isterim" demiş, Kazım Karabekir davete katılmış, ancak kongrenin sonunu beklemeden salondan ayrılmıştır. Atatürk'ün ölümünden sonra İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı döneminde, Kazım Karabekir yeniden İstanbul milletvekili, 5 Ağustos 1946'da ise TBMM Başkanı olmuştur. 26 Ocak 1948'de 66 yaşında iken kalp krizi sonucu vefat etmiştir. Ankara Hava Şehitleri Kabristanı'nda toprağa verilmiş, 1988'de ise Ankara Atatürk Orman Çiftliği bölgesindeki Devlet Mezarlığı'nda 13 numaralı kabre konulmuştur (s.135-136).

Yazar, eserin sonuç bölümünde, Kurtuluş Savaşımızın önde gelen simalarından biri olarak değerlendirdiği Kazım Karabekir hakkında "Aldığı her görevde bilgisi, iradesi, adaletli tutumu ve özverisiyle kendisini göstermiş ve büyük başarılar elde etmiştir" ifadelerini kullanmakta ve Paşanın eser bölümleri içerisinde geçen hayatı ile ilgili bilgileri kısaca özetlemektedir (s.137-140). Eserde başlıca kaynaklar olarak; Genel Kurmay ATASE Başkanlığı arşivi, TBMM arşivi, TBMM Zabıtları, Kara Kuvvetleri Komutanlığı arşivi, süreli yayınlar, İncelemeler ve Hatıratlar: Atatürk'ün Nutuk adlı eseri, Celal Bayar'ın, İsmet Bozdağ'ın, Ali Fuat Cebesoy'un, İsmet İnönü'nün, Feridun Kandemir'in, Kazım Karabekir'in, Fahrettin Kırzioğlu'nun, Nuri Köstüklü'nün, Cemal Kutay'ın, Uğur Mumcu'nun, Rauf Orbay'ın vd. yazarların eserlerine yer verilmiş ve genelde birinci elden ana kaynaklar kullanılmıştır (s.141-147). "Ekler" kısmında ise: Kazım Karabekir'in Askerlik mesleğinde ve çeşitli dönemlerde, Atatürk ile yurt gezilerinde, Sarıkamış'ta bir törende çekilen resimleri, açtığı okullarda şehit çocukları, Karaman-Kazım Karabekir'deki heykeli, Ankara Devlet Mezarlığı'ndaki kabri, Kazım Karabekir'in cenazesi askerlerin omzunda (Kazım Karabekir'in Kars kalesine çektiği bayrak tabutunun üzerine örtülmüş olarak), Kazım Karabekir ve ailesine ait fotoğraflara yer verilmiştir (s.151-161). "Dizin" eserin son kısmında olup, aranan kelimelerin sahifelerine kolaylıkla ulaşılması açısından kayda değerdir (s.163-166).

Elimizdeki eser, Kazım Karabekir'in şahsında Türk Kurtuluş Savaşı ve Milli Mücadele tarihine ayna tutuyor, tarihi bilgi ve belgelerden yola çıkarak geçmişimize ve geleceğimize dair görüşler sunuyor. Eser, Kazım Karabekir'in hayatı çerçevesinde tarihi olaylara yeni bir bakış açısı getiriyor. Bu eserde Kazım Karabekir, her yönüyle bilimsel gerçeklik ve metot dâhilinde hayatı incelenerek

mercek altına alınıyor ve tarihe kayıt düşülüyor. Dolayısıyla yayınlanan eser, tarihi ve biyografik açıdan değer taşımakla birlikte, aynı zamanda yakın tarih araştırmaları, Türkiye Cumhuriyeti, İstiklal Savaşı, Milli Mücadele tarihi, Türk siyasi tarihi, tarihi şahsiyetler ve biyografileri alanına ilgi duyanlara ve bu alan araştırmacılarına katkı sağlayıcı ve yol gösterici kaynak bir eserdir.